

DVARELIŠKIŲ (KRIUKŲ) KAPINYNAS

Iłona VAŠKEVIČIŪTĖ

Dvareliškių (Kriukų) kapinynas yra Joniš-
kio r. Kriukų sen. Jo saugoma teritorija ir ap-
sauginė zona (apie 1,5 ha) yra į Š nuo Kriukų
kaimo kapinių, kelio Kriukai–Grubiniai R pu-
sėje. Nors paminklo teritorija nustatyta ir sau-
goma, tačiau į Joniškio muziejų iš šio objekto
nuolat patenka atsitiktiniai radiniai. Kriukų
miestelio kapinių sargė informavo Joniškio
muziejaus direktorių Ernestą Vasiliauską, kad
radiniai yra iš veikiančių kapinaičių teritorijos.
Į muziejų buvo atiduotos dvi antkaklės užkeis-
tais galais, kryžinis smeigtukas, įmominis ieti-
galis profiliuota plunksna. Radiniai aptikti
prieš dešimtmetį, laidojant mirusiuosius. Ar-
cheologinių radinių yra aptikę ir kiti miestelio
gyventojai. Todėl 2004 m. nuspręsta atlikti ar-
cheologinius tyrimus minėtoje teritorijoje. Ar-
cheologinę vertybę žyminti paminklinė lenta
yra pastatyta pievoje į Š nuo kapinių, todėl
tyrimai atlikti tiek pievoje, tiek ir veikiančių
kapinių dar neužlaidotoje R dalyje.

Pirmosios trys perkasos (70 m² plotas) bu-
vo tirtos minėtoje pievoje 15–20 m atstumu
viena nuo kitos. Archeologinių vertybių ne-
rasta. Tikėtina, kad saugojimui paliktas tuščias
laukas. Kitas 80 m² dydžio plotas buvo tiria-
mas veikiančių kapinių neužlaidotoje dalyje.
Perkasos IV ir V matuotos 10–12 m nuo ant-
kapinių paminklų, dar viena – 12 m į V nuo
veikiančių kapinių R tvoros.

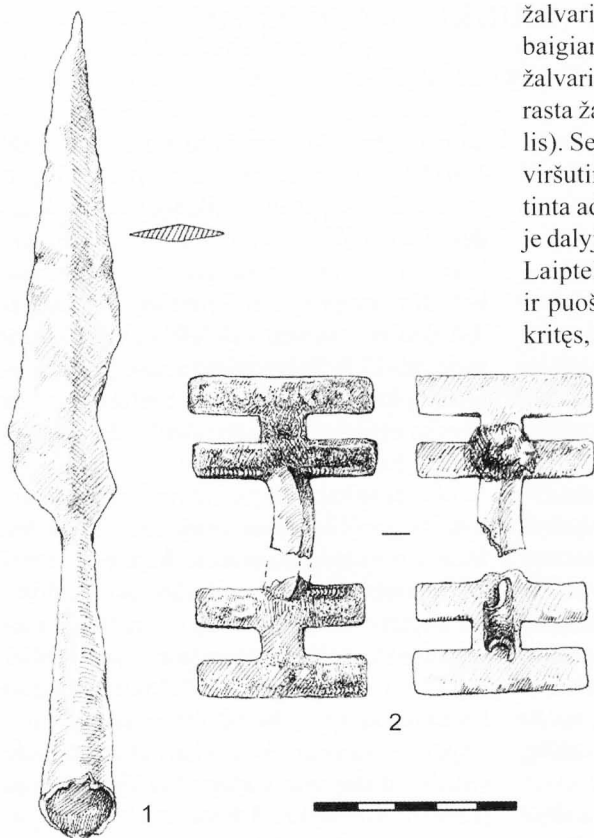
Iš viso surasta 13 griautinių žmonių kapų.
6 kapai rasti aukštesnėje kalvelės dalyje, ar-
čiau šiuolaikinių kapų ir 7 palaidojimai – žė-
mesnėje kalvelės dalyje, arčiau kapinaičių R
tvoros. Laidota aiškiomis eilėmis, kurios su-
daro puslankius. Kapų duobės išryškėjo apie
50–55 cm gylyje. Duobės stačiakampės, už-
apvalintais galais, 180–210x45–55 cm dydžio,

vaikai (kapas 5) kasta atitinkamai mažesnė,
120x30 cm dydžio, duobė.

Aukštesnėje kalvelės dalyje rastieji palai-
dojimai datuoti X–XI a. (kapai 1–6). Šiame
laikotarpyje vyrai laidoti galva į V. Žemesnėje
kalvelės dalyje aptikti 7 palaidojimai (kapai
7–13). Kapai datuoti VII–VIII a. Vyrai orien-
tuoti galva į R. Tai vienas iš nedaugelio žiem-
gališkų kapinynų Lietuvos teritorijoje, kur
pavyko užfiksuoti apie VII–VIII a. egzistavusį
paprūtį keisti laidojimo kryptį.

Visuose kapuose palaidojimai labai apar-
dyti. Ypač nukentėjusi centrinė kapinių dalis.
Beveik nesuardytas rastas tik kapas 7, esantis
ankstyvesnių kapų grupėje. Vyras palaidotas
ant nugaros, ištiestomis kojomis. Dešinė ran-
ka sulenkta buku kampu, kairė maksimaliai
sulenkta per alkūnę, todėl dilbio kaulai guli
lygiagrečiai žastui. Matyt, ir kiti mirusieji bu-
vo palaidoti analogiška tvarka, nes daugumoje
suardytų kapų savo vietoje išlikę kojų kaulai
(kapai 1, 3, 4, 8, 13). Tik vaikas (kapas 5) pa-
laidotas sulenktomis kojomis, paguldytas ant
kairiojo šono. Rasta ir visiškai suardytų kapų,
kur išlikęs tik kapo dugnas, arba vienas kitas
ne savo vietoje gulintis dirbinukas. Pavyz-
džiui, kape 10 rasta per pusę lūžusi segė, gu-
linti kapo duobės kairiajame šone (37 pav.),
kape 11 – deformuotas žiedinis smeigtukas.

Tyrimų metu surinkti 24 radiniai – ginklai
bei papuošalai ar jų dalys. Ietigalių rasta ke-
turiuose kapuose (kapai 1, 6, 7, 10). Kape 1
mirusysis palaidotas su dviem ietimis, kituose
kapuose įdėta po vieną. Visos ietys įmominės,
karklo lapo formos plunksnomis, nuo 13 iki
23 cm dydžio. Tik kape 10 rastasis ietigalis
kiek išsiskiria iš kitų (37:1 pav.). Jį restauruo-
jant paaiškėjo, jog ietigalio įmovą puošia žal-

žalvarinis smeigtukas trikampe galvute, užsi-
baigiantis buoželėmis. Kapo 11 smeigtukas
žalvarinis žiedinis, kiek deformuotas. Kape 10
rasta žalvarinė laiptelinė segė (lūžusi į dvi da-
lis). Segė turi net keturis laiptelius – du jų yra
viršutinėje dalyje (kitoje segės pusėje pritvir-
tinta adata). Kiti du laipteliai – segės apatinė-
je dalyje (kitoje pusėje yra užkaba) (37:2 pav.).
Laipteliai buvę dengti balto metalo plokštele
ir puošti akutėmis. Dabar baltas metalas nu-
kritęs, o akučių buvimo vietos sunkiai išžiūri-

mos. Segės aukštis 8 cm, laipteliai
4,5x1 cm dydžio. Panašios kon-
strukcijos segė, tik turinti po vieną
laiptelį, rasta Anduliuose (LIIR, ne-
gatyvo Nr. 22). Analogiška Dvare-
liškių segei rasta Latvijos Kurše ir
saugoma Vilces mokyklos muzieju-
je (E. Vasiliausko informacija). Ka-
pe 13 surasta žalvarinė juostinė
apyrankė. Kiti radiniai – smulkūs
buvusių dirbinių fragmentai.

Dvareliškių kapinyne tirti ka-
pai datuojami X–XI (palaidojimai
kalvelės viršuje) ir VII–VIII a. (pa-
laidojimai kalvelės žemesnėje vie-
toje arčiau Šešėvės slėnio). Juos
paliko čia gyvenusi žiemgalių bend-
ruomenė.

Tirtų kapų osteologinė medžia-
ga labai suirusi, matyt, dėl nepalan-

kaus grunto – molio ir papročio negiliai laidoti
mirusiuosius, būdingo visiems žiemgalių ka-
pinynams.

Kaip jau minėta, kapai suardyti, ypač su-
niokota jų centrinė dalis. Atrodo, kapai per-
kasti dar tada, kai buvo aiškios jų žymės žemės
paviršiuje. Su tokiu reiškiniu susidurta ne be
pirmą kartą. Tai pastebėta tiriant Jauneikių,
Šukionių kapinytus, apie tai kalba ir latvių
archeologai, tyrę Čunkanų–Drengerų kapiny-
ną. Todėl pagrįstai kyla klausimas, kas ir kada

37 pav. Dvareliškių (Kriukų) kapinynas. Kapo 10 įkapės: 1 – imo-
vinis ietigalis, 2 – laiptelinė segė. 1. *Keršulytės pieš.*

Fig. 37. Dvareliškių (Kriukai) burial ground. Burial items from
the grave No. 10: 1 – socketed spearhead, 2 – ladder fibula.

vario įkrustacijos. Išlikę tik labai nedideli
puošybės fragmentai, todėl apie šį ietigalį puo-
šų ornamentą sunku ką nors pasakyti. Kape
7 mirusiajam skersai šlaunikaulių buvo padė-
tas 41 cm ilgio ir 6 cm pločio platusis kovos
peilis kalavijas. Kape 1 mirusiajam ant kojos,
čiurnos srityje, buvo užsegta žalvarinė gran-
dinėlė, o nuėmus kojos kaulus po jais rastas
geležinio pentino fragmentas. Trijuose kapuo-
se rasta po smeigtuką. Kape 4 smeigtukas ge-
ležinis lazdelinis, fragmentiškas, o kape 8

perkasė kapus. Viena iš versijų galėtų būti istoriko A. Mickevičiaus mintis, kad vikingai atplaukdavo plėšti kuršių kaimų ir kapų. Tą patį jie galėjo daryti ir Žiemgaloje.

Atlikus tyrimus nustatyta, jog dabar veikiančios kapinės naikina archeologinį objektą. Todėl siūloma dar neužlaidotą kapinių R dalį saugoti kaip archeologijos paminklą ir neleisti čia laidoti, o kaimo kapines praplėsti į Š pusę, į dabar saugomą pievą.

DVARELIŠKIAI (KRIUKAI) BURIAL GROUND

The Dvareliškiai-Kriukai burial ground is located in the Dvareliškiai Village, Kriukai county, Joniškis district, N from the Kriukai Village cem-

etery, E from the Kriukai-Grubinai road. Archaeological artefacts were found in the Kriukai Village cemetery, thus during the archaeological expedition the protected territory N from the cemetery and free territory of the cemetery itself was checked as well. An area of 150 m² was investigated. Burials were found only in the village cemetery, which is in use. There were 13 burials found in total. They were in rows. Individuals were laid on their backs, legs in a straight position, arms crossed on the chest. All burials had been disturbed before, except of burial No. 7. The burials were found at two locations: at the upper part of the hill where people used to be buried in the 10th–11th century and at the foot where people used to be buried in the 7th–8th century. The burials were left by the Semigalian community which used to live here.